

Sygn. akt V ACa 292/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Rucińska (spr.)
Sędziowie:	SA Roman Kowalkowski SA Anna Daniszewska
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Joanna Makarewicz

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2017 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa U. B.

przeciwko D. T.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 12 czerwca 2014 r., sygn. akt I C 2347/13

1. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie II (drugim) w ten tylko sposób, że zasądza dodatkowo od pozwanego na rzecz powódki odsetki ustawowe od kwoty 62.905 (sześćdziesiąt dwa tysiące dziewięćset pięć) złotych od dnia 16 czerwca 2003r. do dnia 11 października 2011r. oddalając powództwo w pozostałej części,

b) w punkcie IV (czwartym) poprzez obniżenie kwoty zasądzonej od pozwanego na rzecz powódki do kwoty 1.594 (jeden tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt cztery) złote,

c) w punkcie V (piątym) w ten sposób, że nakazuje wypłacić radcy prawnemu A. A. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w T. kwotę 7.262 (siedem tysięcy dwieście sześćdziesiąt dwa) złote w miejsce kwoty 7.085 (siedem tysięcy osiemdziesiąt pięć) złotych,

d) w punkcie VI (szóstym) poprzez nakazanie pobrania od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w T. w miejsce kwoty 3.580 (trzy tysiące pięćset osiemdziesiąt) złotych, kwotę 3.222 (trzy tysiące dwieście dwadzieścia dwa) złote;

2. nakazuje wypłacić radcy prawnemu A. A. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w T. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu w postępowaniu odwoławczym;
3. nakazuje wypłacić radcy prawnemu M. L. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w T. kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym;
4. nakazuje wypłacić radcy prawnemu M. L. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w T. kwotę 200 (dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów dojazdu.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V ACa292/17

UZASADNIENIE

Powódka U. B. domagała się zasądzenia od pozwanego D. T. kwoty 302.000 zł z ustawowymi odsetkami z tytułu bezpodstawnej korzyści odniesionej przez pozwanego w następstwie przejścia nieruchomości stanowiącej własność powódki.

Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 12 czerwca 2014r. uwzględnił powództwo do kwoty 70.638,79 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 października 2011r.

Ustalił, że w dniu (...) strony zawarły notarialną umowę, w której pozwany udzielił powódce nieoprocentowanej pożyczki w kwocie 27.000 zł z terminem zwrotu do dnia (...). Pozwana zobowiązała się do zwrotu pożyczki, albo do zawarcia w tym terminie umowy przeniesienia własności zajmowanej przez nią nieruchomości lokalowej położonej w T., przy ul. (...). Udzieliła pozwanemu pełnomocnictwa do sprzedaży tej nieruchomości na rzecz osób trzecich, za cenę i na warunkach według jego uznania, a także do przeniesienia na siebie samego własności nieruchomości, w przypadku gdyby nie zwróciła pożyczki. W umówionym terminie pozwana nie zwróciła pożyczki i pozwany w dniu 15 maja 2003r. przeniósł na siebie własność przedmiotowej nieruchomości, a następnie w dniu 6 lipca 2006r. sprzedał ją R. T. za cenę 100.000 zł. Wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2011r. Sąd Rejonowy w T. stwierdził na podstawie art. 82 k.c. nieważność umowy zawartej przez strony w dniu (...), po ustaleniu, że powódka w chwili czynności miała zniesioną zdolność świadomego i swobodnego podejmowania decyzji oraz wyrażania swojej woli.

W następstwie tego, Sąd Okręgowy orzekający w niniejszej sprawie uznał, że powódka może domagać się zwrotu uzyskanej przez pozwanego bezpodstawnie ceny sprzedaży mieszkania stanowiącego wcześniej jej własność. Należną powódce z tego tytułu kwotę, odpowiadającą cenie sprzedaży, obniżył o kwotę niezwróconej pozwanemu przez powódkę pożyczki w kwocie 27.000 zł z należnymi od niej ustawowymi odsetkami. Ustalił, że powódce należą się ustawowe odsetki od zasądzonej należności głównej od dnia 12 października 2011r., tj. od daty uprawomocnienia się wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 19 kwietnia 2011r. Nie uwzględnił podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia powódki przyjmując, że termin przedawnienia

rozpoczął bieg od dnia 12 października 2011r. i nie upłynął do wniesienia pozwu w dniu 14 listopada 2013r.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację powódki oraz na skutek częściowego uwzględnienia apelacji pozwanego zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że obniżył zasądzoną na rzecz powódki należność do kwoty 62.905 zł. Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia powódki Sąd Apelacyjny przyjął, odmiennie niż Sąd Okręgowy, że roszczenie to stało się wymagalne najpóźniej w połowie czerwca 2003r. Biegający od tej daty termin przedawnienia jej roszczenia upłynął zatem dnia 14 czerwca 2013 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego, podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia nie zasługiwał jednak na uwzględnienie z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną powódka, co do kwoty 64.747 zł, tj. w zakresie jego pkt III w części oddalającej apelację powódki odnośnie odsetek ustawowych od zasądzonej kwoty za okres od 16 czerwca 2003r. do 11 października 2011r., zarzucając niewłaściwe zastosowanie art. 359 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i 2 k.c. przez brak zmiany zaskarżonego wyroku i zasądzenia na rzecz powódki odsetek ustawowych za ten okres w związku z przyjęciem, że roszczenie powódki stało się wymagalne od 15 czerwca 2003r., co jest równoznaczne z tym, że począwszy od tej daty dłużnik opóźniał się ze spełnieniem świadczenia.

Wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i jego zmianę przez zasądzenie odsetek za wyżej wskazany okres lub uchylenie wyroku w tym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 9 lutego 2017r., w sprawie sygn. akt IV CSK 171/16 Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w pkt III w części oddalającej apelację powódki w zakresie odsetek ustawowych od kwoty 62.905 zł od dnia 16 czerwca 2003r. do dnia 11 października 2011r., w pkt II b, c, d oraz w pkt IV i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy wskazał, iż sformułowana przez Sąd Apelacyjny ocena odnośnie daty wymagalności roszczenia powódki odpowiada dominującej w orzecznictwie ostatnich lat koncepcji, zgodnie z którą roszczenie wynikające z zobowiązania bezterminowego obejmującego zwrot nienależnie spełnionego świadczenia staje się wymagalne w dniu,

w którym świadczenie powinno być spełnione, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do wykonania zobowiązania w najwcześniejszym możliwym terminie i to niezależnie od stanu świadomości uprawnionego z roszczenia kondycyjnego (zob. uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 26 listopada 2009 r., III CZP 102/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 75 i z dnia 2 czerwca 2010 r., III CZP 37/10, OSNC 2011, nr 1, poz. 2, oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 kwietnia 2003r., I CKN [^] 316/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 117, z dnia 3 lutego 2006r., I CSK 17/05, z dnia 8 lipca 2010r., II CSK 126/10 - nie publikowane). W okolicznościach sprawy oznacza to - jak ustalił i przyjął Sąd Apelacyjny - że roszczenie powódki, która uzyskała wiedzę o tym, iż spełniła nienależne świadczenie z początkiem czerwca 2003r., gdy otrzymała odpis umowy sprzedaży mieszkania z dnia 15 maja 2003r. i w tym czasie mogła już wezwać dłużnika do wykonania zobowiązania, zakreślając mu dwutygodniowy termin do spełnienia świadczenia, stało się wymagalne w dniu 15 czerwca 2003r. Stanowisko to, jak stwierdził Sąd Najwyższy, jest równoznaczne z odrzuceniem tezy prezentowanej we wcześniejszym orzecznictwie, zakładającej rozróżnienie między wymagalnością roszczenia rozumianą jako najwcześniejsza chwila, w której wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a terminem spełnienia świadczenia rozumianym jako najpóźniejsza chwila, w której dłużnik powinien zgodnie z treścią zobowiązania spełnić świadczenie oraz wykluczającej zbieżność obu pojęć. Pozostaje ono w zgodzie z akceptowanym w piśmiennictwie i orzecznictwie założeniem, że art. 120 § 1 k.c. ma zastosowanie do zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania (art. 455 k.c.) oraz, że w zakres zobowiązań bezterminowych wchodzi stosunki, których przedmiotem jest zwrot nienależnego świadczenia. Zasadnie zatem, w ocenie Sądu Najwyższego, zarzuca skarżąca, że konsekwencją tego stanowiska, którą przeoczył Sąd Apelacyjny zmieniając wyrok Sądu Okręgowego, jest to, iż dłużnik popada w opóźnienie ze skutkiem wynikającym z art. 481 k.c., jeżeli nie spełnia świadczenia pieniężnego w terminie, w którym stało się ono wymagalne, ustalonym w sprawie na dzień 15 czerwca 2003r.

Sąd Apelacyjny przy ponownym rozpoznaniu sprawy zważył, co następuje:

Wskazać należy, iż Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 28 kwietnia 2015r. w przedmiotowej sprawie uwzględnił apelację pozwanego, ale tylko w ten sposób, że kwotę 70.638,79 zł obniżył do kwoty 62.905, zł i w pozostałym zakresie roszczenie o należność główną oddalił. Jednocześnie Sąd Apelacyjny w Gdańsku przyjął w uzasadnieniu

zaskarżonego wyroku, iż roszczenie powódki o zwrot nienależnego świadczenia w rozumieniu art. 410 § 1 k.c. stało się wymagalne w dniu 15 czerwca 2003r., a nie jak ustalił to Sąd I instancji od dnia 12 października 2011r. Jednocześnie słusznie przyjął, iż zarzut przedawnienia zgłoszony przez pozwanego w okolicznościach przedmiotowej sprawy nie może być uważany za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony - art. 5 k.c. Sąd II instancji, jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 9 lutego 2017r., nie uwzględnił okoliczności, iż przyjmując inny termin wymagalności roszczenia winien także zmienić wyrok w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie w płatności, które zgodnie z art. 359 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i 2 k.c. winny być naliczane od dnia następnego po dniu wymagalności roszczenia a więc od dnia 16 czerwca 2003r. do dnia zapłaty. Odpowiedzialność z tytułu odsetek za opóźnienie stanowi odpowiedzialność absolutną, niezależną od szkody wierzyciela i okoliczności, czy dłużnik ponosi odpowiedzialność za opóźnienie w płatności. Skoro więc Sąd II instancji przyjął inną niż Sąd I instancji datę wymagalności roszczenia, tj. 15 czerwca 2003r. winien także uwzględnić zmianę terminu naliczania odsetek ustawowych należnych wierzycielowi, tj. od dnia 16 czerwca 2003r. do dnia zapłaty.

Kierując się powyższymi względami, Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II (drugim) w ten sposób, że zasądził dodatkowo od pozwanego na rzecz powódki odsetki ustawowe od kwoty 62.905 zł od dnia 16 czerwca 2003r. do dnia 11 października 2011r., oddalając powództwo w pozostałej części.

Konsekwencją zmiany zaskarżonego wyroku w powyższym zakresie była zmiana rozstrzygnięcia o kosztach procesu za I instancję, na podstawie art. 100 k.p.c., przy założeniu, że powódka wygrała proces jedynie w 18% (punkt 1 b, c, d wyroku).

O kosztach procesu za instancję odwoławczą orzeczono po myśli § 6 pkt 7, § 12 ust.1 pkt 2 w zw. z § 2 ust.3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz.490), biorąc pod uwagę, iż obie strony były zwolnione od opłaty od apelacji, pozwany występował samodzielnie, a powódka reprezentowana była przez pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego A. A. (punkt 2 wyroku).

O kosztach postępowania kasacyjnego oraz zwrocie kosztów dojazdu pełnomocnikowi powódki orzeczono po myśli § 6 pkt 6, § 12 ust.4 pkt 1 w zw. z § 2 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz.490), biorąc pod uwagę, iż powódka reprezentowana była przez pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego M. L..